

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALARNING TARBIYASIDA TARBIYACHINING ROLI

Murtazayeva Sevara Nemat qizi

Navoiy innovatsiyalar universiteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

2-kurs 2-guruh talabasi

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, tarbiyachi, tarbiya, bola psixologiyasi, shaxsiy rivojlanish, o'yinli faoliyat, metodika*

Ключевые слова: *дошкольное образование, воспитатель, воспитание, детская психология, личностное развитие, игровая деятельность, методика*

Keywords: *preschool education, educator, upbringing, child psychology, personal development, play-based learning, methodology*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning tarbiyasida tarbiyachining tutgan o'rni va uning metodik yondashuvlari haqida so'z yuritiladi. Tarbiyachining bola ruhiyati va rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri, shuningdek, tarbiyada o'yinli faoliyatning o'rni yoritilgan. Maqola tarbiyachilar, ota-onalar va pedagogika sohasi vakillari uchun foydali tavsiyalarni o'z ichiga oladi.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается роль воспитателя в процессе воспитания детей дошкольного возраста, а также методы и подходы, применяемые в этом возрасте. Особое внимание уделено влиянию педагога на психологическое развитие ребёнка и значению игровой деятельности в воспитательном процессе. Статья содержит полезные рекомендации для воспитателей, родителей и специалистов в сфере педагогики.*

Abstract: *This article discusses the role of educators in the upbringing of preschool-aged children and highlights effective methodological approaches. It explores the educator's influence on a child's psychological development and emphasizes the importance of play-based activities in early education. The article offers practical recommendations for educators, parents, and professionals in the field of pedagogy.*

Mashhur pedagog A.S. Makarenko shunday degan edi: "Bolani tarbiyalash — bu kelajakni tarbiyalashdir". Haqiqatan ham, insonning butun hayotiga asos bo'ladigan ijtimoiy, axloqiy va psixologik asoslar ilk bolalik davrida shakllanadi. Ibn Sino esa shunday degan: "Bola qalbi sof oynadek — unga nima tushsa, o'shani aks ettiradi". Bu so'zlar tarbiyaning eng muhim davri aynan maktabgacha yoshda boshlanishini anglatadi. Maktabgacha yoshdagi tarbiya nafaqat bolaning kelajakdagi ta'lim olishiga tayyorgarlikdir, balki uning shaxsiy fazilatlarini shakllantirish, axloqiy mezonlarni singdirish, ijtimoiy muhitda o'zini tutish qoidalarini o'rgatishning eng muhim bosqichidir. Bu bosqichda tarbiyachi muhim o'rin egallaydi. Tarbiyachi — bu faqat bilim beruvchi emas, balki bolalar uchun mehribon ota-onaning davomchisi, yo'l ko'rsatuvchi, murabbiy va

hayotiy tajriba yetkazuvchidir. Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashdagi muammolar, tarbiyachilarning roli, metodik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar yoritiladi. Maqola asosan tarbiyachilar, maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlari, pedagogika sohasida ta'lim olayotgan talabalar va yosh ota-onalar uchun mo'ljallangan. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasida tarbiyachining hal qiluvchi roli atroflicha muhokama qilinadi. Biz tarbiyachining bolaning shaxsiyatini shakllantirishdagi ta'siri, uning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishdagi vazifalari, shuningdek, zamonaviy jamiyat talablariga javob beradigan barkamol avlodni voyaga yetkazishdagi mas'uliyatini ko'rib chiqamiz. Maqola asosan yosh ota-onalar, maktabgacha ta'lim muassasalari xodimlari, pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar va bolalar tarbiyasi masalasiga qiziquvchi barcha uchun mo'ljallangan bo'lib, ularga tarbiyaning mohiyatini chuqurroq anglashda va amaliy tavsiyalar olishda yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarning tarbiyasida tarbiyachining roli oddiy nazoratchilikdan ancha kengroqdir. Tarbiyachi bolaning hayotida birinchi o'qituvchi, murabbiy, do'st va namuna bo'lishi kerak. Bu davrda bolalarning miyasi tez rivojlanadi va ular dunyoni o'zlashtirishga intiladilar. Shu sababli, tarbiyachining har bir so'zi, har bir harakati va yondashuvi bolaning kelajagiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tarbiyachi ish jarayonida bir nechta muhim jarayonlarga alohida e'tibor qaratishi lozim:

* Ijodiy muhitni yaratish: Tarbiyachi bolalar bog'chasida iliq, xavfsiz va rag'batlantiruvchi muhitni yaratishi shart. Bolalar o'zlarini erkin va xotirjam his qilgan muhitda yaxshiroq o'rganadilar va rivojlanadilar. Masalan, bir o'yinchoq uchun talashayotgan bolalarni jazolash o'rniga, tarbiyachi ularga o'zaro kelishish va bo'lishishni o'rgatishi, buning uchun qisqa hikoya yoki rol o'yinini tashkil qilishi mumkin. Bu bolalarda empatiya va hamkorlik tuyg'ularini rivojlantiradi.

* Shaxsiy namuna bo'lish: Bolalar kattalardan o'rnak oladilar. Tarbiyachi o'zida hurmat, sabr-toqat, halollik va mehnatsevarlik kabi fazilatlarini namoyon etishi kerak. Agar tarbiyachi o'z vaqtida kelmasa, va'dalarga amal qilmasa, bolalar ham xuddi shunday xulq-atvorni o'zlashtirishi mumkin. Bir kuni bog'chada kichkina Ali o'yinchoqlarini yig'ishtirishni istamadi. Tarbiyachi unga: "Alijon, kel, o'yinchoqlarni birga yig'ishtiraylik, keyin ertak o'qiyman," dedi va o'zi ham yig'ishtirishga kirishdi. Ali tezda unga qo'shildi va shundan so'ng o'yinchoqlarini yig'ishtirishni o'rganib oldi. Bu tarbiyachining shaxsiy namunasining qanday ishlashiga yaqqol misoldir.

* Har bir bolaga individual yondashuv: Har bir bola o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ularning qiziqishlari, qobiliyatlari va o'rganish sur'atlari har xil bo'ladi. Tarbiyachi har bir bolaning individual ehtiyojlarini tushunishi va ularga mos dasturlar ishlab chiqishi kerak. Misol uchun, ba'zi bolalar vizual tarzda yaxshiroq o'rganishsa, boshqalari harakat orqali o'rganishni afzal ko'radilar. Tarbiyachi bunga e'tibor berib, o'quv jarayonini diversifikatsiya qilishi lozim.

* Ijodkorlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Bolalarda ijodkorlikni rag'batlantirish juda muhim. Ularga erkin o'ynash, rasm chizish, loydan yasash, hikoyalar

o'ylab topish imkoniyatini berish kerak. Shu bilan birga, oddiy savollar berish orqali ularda tanqidiy fikrlashni shakllantirish mumkin: "Nega bunday bo'ldi deb o'ylaysan?", "Boshqa qanday yechim topish mumkin?". Masalan, agar bola qog'ozga g'ayrioddiy bir narsa chizsa, uni "Bu nima?" deb so'rash o'rniga, "Bu chizmang menga qandaydir hikoya aytayotgandek tuyuldi. Uni menga aytib bera olasanmi?" deb so'rash bolaning ijodkorligini yanada ochishga yordam beradi.

* Ota-onalar bilan hamkorlik: Tarbiyachining muvaffaqiyati ota-onalar bilan yaqin hamkorlikka bog'liq. Muntazam ravishda fikr almashish, bolaning yutuqlari va qiyinchiliklari haqida gaplashish, uyda ham bog'chadagi tarbiya tamoyillarini davom ettirish bo'yicha tavsiyalar berish tarbiyaning samaradorligini oshiradi.

Tarbiyachi nafaqat o'qituvchi, balki tarbiyachi-psixolog, tarbiyachi-innovator va tarbiyachi-tadqiqotchi bo'lishi kerak. U doimiy ravishda o'z bilim va ko'nikmalarini oshirib borishi, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'rganishi va o'z amaliyotiga tatbiq etishi zarur. Masalan, Montessori yoki Reggio Emilia kabi ta'lim metodikalari bolalarning mustaqil rivojlanishiga va o'z-o'zini boshqarishiga katta e'tibor beradi. Tarbiyachi ushbu metodikalar elementlarini o'z ishiga integratsiya qilib, bolalarga yanada samarali ta'lim berishi mumkin.

Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tarbiyasida tarbiyachining roli nihoyatda muhim va mas'uliyatlidir. Bu shunchaki bir kasb emas, balki kelajak avlodni shakllantiruvchi, jamiyat rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi muqaddas vazifadir. Tarbiyachi bolaga bilim berishdan tashqari, uning shaxsiyatini shakllantiradi, axloqiy qadriyatlarni singdiradi, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi va kelajakdagi muvaffaqiyatlariga zamin yaratadi. Ushbu maqolada keltirilgan amaliy tavsiyalar va muhokamalar tarbiyachilar, ota-onalar va ta'lim sohasining boshqa vakillariga yosh avlodni tarbiyalashdagi mas'uliyatni chuqurroq anglashga yordam beradi degan umiddamiz. Agar tarbiyachilar o'z vazifalariga mas'uliyat bilan yondashsalar, har bir bolaga alohida e'tibor bersalar va ularning ichki salohiyatini ochishga yordam bersalar, biz kelajakda intellektual, ma'naviy va jismoniy jihatdan barkamol avlodni voyaga yetkaza olamiz. Zero, bugungi maktabgacha yoshdagi bolalar – ertangi jamiyatning bunyodkorlari va ular qanday tarbiya topsalar, kelajagimiz ham shunday bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Makarenko, A. S. (1989). Pedagogik asarlar to'plami. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Toshkent shahar 1-sonli maktabgacha ta'lim muassasasida olib borilgan kuzatuvlar (2024 yil dekabr).
3. "Oila va maktabgacha ta'lim" gazetasi, 2023-yil, №12.
4. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi rasmiy veb-sayti: www.mdo.uz

5.Mirobod tumani maktabgacha ta'lim bo'limi (2023). Tarbiyachi metodik
qo'llanmasi.